

Da lillebror blev til et køleskab

– en guide til at skabe lydfortællinger med børn til børn



Indholdsfortegnelse

1. Lidt om denne guide
2. Sådan gjorde vi – helt kort
3. Da lillebror blev til et køleskab
4. Virkelighed eller fantasi
5. Hvis jeg var en bil
6. Forberedelse til historien
7. Historieskabelon til Da lillebror blev til et køleskab
8. Og så skal der tegnes!
9. Mellem de to børnehavebesøg
10. Børnehavens besøg nummer to

1. Lidt om denne guide

Dette er en guide til at skabe lydfortællinger sammen med børnehavebørn og de yngste klasser i folkeskolen.

Den er lavet med henblik på at disse lydfortællinger bagefter kan høres af andre børn.

Naturligvis kan guiden også bruges til at lave historier, der blot bliver skrevet ned og tegnet til.

Guiden bygger på erfaringer med børnehavebørn fra to forskellige institutioner i Århus.

Det er min overbevisning, at det skærper børns lyst til litteratur, når de selv er medskabere.

Især hvis det de er medskabere til bliver forfinet og taget alvorligt i en sådan grad, at det bliver sjovt og interessant at lytte til for andre børn i samme alder. Den færdige lydfortælling udmærker sig ved, at børn selv kan høre den, uden at en voksen skal læse højt. Lydeffekterne forstærker barnets indre billeder.

Allerførst i denne guide er der et ultrakort overblik over, hvordan vores projekt med **lydfortællinger med børn for børn** så ud på Dokk1 i 2019. Herefter følger en udførlig guide med overvejelser og forklaringer til historien Da lillebror blev til et køleskab.

Guiden er tænkt som inspiration. Historierne kunne lige så godt have handlet om Da lillesøster blev til en ostemad eller alt muligt andet.

2. Sådan gjorde vi – helt kort

En gruppe børn besøgte Dokk1 to gange med en uges mellemrum.

Før børnehavens 1. besøg:

Jeg havde lavet en ramme for historien, som børnene kunne fortælle ind i. Jeg sørgede for, at rammen indeholdt muligheder for gode lydeffekter, da historien jo skulle ende med at blive en lydfortælling. (Denne ramme finder du senere i denne guide.)

Da jeg havde lavet rammen til historien, lavede jeg en tilhørende opvarmning, der forhåbentligt kunne åbne børnenes fantasi. Legen **Virkelighed eller fantasi** har fokus på, at i fantasien kan alt ske. **Hvis jeg var en bil** træner børnenes abstraktionsevne

Børnehavens besøg nummer 1:

Ud fra min historieskabelon skabte børnene og jeg i fællesskab en historie. På diktafon optog jeg historien samt den snak børnene og jeg havde om historiens karakterer, før vi gik i gang.

Da historien var færdig tegnede børnene sammen på en kæmpestor fællestegning. Her blev der skrevet ned, hvad børnene fortalte om deres tegning.

Mellem de to børnehavebesøg:

Jeg aflyttede min diktafon og læste tekstbidderne fra den store tegning og samlede det hele til en historie. Historien sendte jeg til en professionel oplæser, som indtalte historien.

Jeg havde sørget for, at der var nogle replikker i historien, som børnene kunne indtale, når de kom anden gang. Jeg kiggede også historien igennem for mulige lyde og indsamlede effekter.

Børnehavens 2. besøg:

Da børnene kom anden gang, lyttede de til deres indtalte historie.

Herefter gik de i gang med at indspille lyde og replikker.

Det færdige resultat:

En lydtekniker klippede herefter lydeffekter samt replikker ind i historien. Børnehaven fik den tilsendt, så hele børnehaven kan høre den og dele den med forældre og venner. Herefter bliver den tilgængelig på udvalgte biblioteker, så andre børn kan lytte til den.

3. Lidt om historien: Da lillebror blev til et køleskab

Historien her er en forvandlingshistorie, hvilket titlen vist også indikerer. Selve forvandlingen kan være så meget. Da lillesøster blev til en ostemad, Da mor blev til en støvsuger, Da lillebror blev til en sofa osv.

Man kan også lade forvandlingen være op til tilfældighederne, som jeg forklarer i punkt 7 i historieskabelonen. Så kan man i stedet kalde historien "Da lillebror forsvandt."

Historiens DNA:

Historien skal have et simpelt plot. Den skal indeholde disse tre elementer:

En hovedpersons ønske + modstand for at opnå dette + en løsning.

I denne historie skal to søskende passe på deres lillebror, som bliver tryllet om til et køleskab. De to større søskende ønsker at få ham tilbage til normal, inden forældrene kommer hjem. Deres modstand er, at de ikke kan finde den troldmand, der har gjort det, men efter en lang rejse løser det sig, og de når det lige akkurat.

Jeg valgte på forhånd at lave en historieskabelon.

Her er nogle af overvejelserne og udfordringerne bag en historieskabelon:

1. Man har fra start et fællesunivers, som man ikke først skal skabe, når børnene kommer. Det giver også mulighed for en god opvarmning af børnenes fantasi.
2. Børnene har en ramme at fortælle ind i, hvilket er en kæmpe fordel, når en børnegruppe skal samarbejde om en fortælling.
3. Udfordringen her er at lave rammen så tilpas løs, at historien er åben for børnenes input, samtidig med at den er fuld af spørgsmål, der kan bringe historien videre, hvis børnene går i stå.

Det gør noget godt for historiefortællingen, at det den handler om, fysisk findes i lokalet. At det kan røres ved, lugtes til osv.

Før jeg går i gang med selve historien, gør jeg noget ud af at åbne børnenes fantasi og skabe fortællerummet. Det kan være sproglege, drama, drømmerejse mm. Til denne historie valgte jeg følgende leg:

Virkelighed eller Fantasi og Hvis jeg var en bil, som jeg forklarer på de følgende sider.

4. Virkelighed eller Fantasi

Virkelighed eller Fantasi er en leg, der skærper børnenes koncentration og sproglige opmærksomhed, og giver børnene en nem metode til at vende virkeligheden på hovedet. Den skulle gerne gøre børnene klar til, at alt kan lade sig gøre i fantasien/ den historie vi lige om lidt skal fortælle sammen. Legen peger ikke direkte på historien Da lillebror blev til et køleskab, så den kan altid bruges.

Legen er ganske simpel. Man læser en sætning op. Hvis sætningen foregår i virkeligheden skal børnene blive siddende. Hvis den foregår i fantasien skal børnene rejse sig op.

Opvarmningen må ikke tage for lang tid, så måske kan man ikke nå alle sætninger. De er også bare tænkt som inspiration.

Når man har kørt en bunke sætninger igennem, kan man lade børnene prøve på skift. Tag evt. udgangspunkt i en virkelig sætning, som børnene kan forvandle til fantasi.

Sætninger til virkelighed eller fantasi

To børn i tykke frakker gynger på en gyng.

To tykke frakker gynger på et barn.

En sulten zebra spiser tørt græs i Afrika.

Afrika er tør og sulten og spiser en zebra.

Et køleskab kan man bage rugbrød i, når det er fastelavn.

Når det er fastelavn, kan man spise sit køleskab.

Man kan have rugbrød i sit køleskab, hvis man har langt hår.

Når det regner med fisk på en grøn lørdag, kan et køleskab spise rugbrød.

Når det regner med køleskabe, spiser fisk rugbrød.

En hund med store ører og hat og halstørklæde snakker i telefon med sin mor

En mor med store ører og hat og halstørklæde går tur med sin hund.

En telefon med store ører går tur med sin hund og sit mors halstørklæde.

En elefant har lange stødtænder og en snabel og store ører.

En snabel har lange stødtænder og store ører.

En kat går på stylter i et supermarked.

En pige går på stylter i en park.

En stylte kaster op på en mark.

På solen ligger der en pølsevogn, der sælger varme pølser med remolade og ketchupstråler.

I en pølsevogn kan man købe pølser med ketchup og remolade.

Der står en kommode i stuen med mange skuffer.

Der sidder en kommode i et træ og snakker med sine skuffer.

Der sidder en mand i en sofa og læser avis og drikke kaffe.

Der sidder en mand i en sofa og drikker avisen og læser kaffe.

Der sidder en avis i en kop kaffe og læser en mand.

En dreng løber på rulleskøjter, mens han fløjter.

En rulleskøjte fløjter højt, mens den kører en dreng over.

I zoologisk have står girafferne i bur og spiser grene fra træerne.

I zoologisk have står træerne på girafferne og grenene spiser burene.

Når det regner udenfor, sidder børnene indenfor og drikker saftevand, og de voksne læser bøger.

Når det regner med voksne indenfor, sidder bøgerne udenfor og drikker børn og læser saftevand.

Lad børnene selv. Start evt. med at give dem en rigtig sætning, og lad dem lave sætningen om:

1. En høj dame køber store tomater i et supermarked.
 2. En tynd kanin spiser gulerødder i regnvej.
 3. En bil med gule striber taber et hjul og kører over et æble.
- Osv.

5. Hvis jeg var en bil

For at spore børnene ind på forvandling og optræne deres abstrakte tankegang kan man lege ”Hvis jeg var en bil.”

1. I en æske ligger der en bunke billedkort. Brug evt. dem fra Vildkat eller fra billedlotteri
2. Den voksne trækker først et par kort (der var en bil på kortet) og siger:
(beskriver bilen med sit eget udseende og væremåde)

”Hvis jeg var en bil ville jeg være lille og hurtig og have røde hjul og blå lygtet.”

3. Den voksne giver et par eksempler mere.

”Hvis jeg var en lampe, ville jeg være en lille bordlampe og være tændt til midnat.”

4. Lad enten det samme billedkort gå cirklen rundt, eller lad hvert barn trække et nyt billedkort.

6. Forberedelse til historien



Medbring:

1. 6-8 figurer. Det kan være en blanding af tøjdyr, plastikdyr, superhelte mm.
 2. En nøgle, gerne en gammeldags en
 3. En ikke gennemsigtig pose med forskellige genstande i. F.eks.: Solbriller, paryk, rasleæg, hat, hængelås, lommelygte, pung, biler, kagerulle, service, piskeris.
- Den skal bruges undervejs i historien. Børn elsker at trække op fra poser og æsker.

Giv historien et lokalt præg

Hav eventuelt besluttet et lokalt sted, hvor historien delvist skal foregå. Et sted med gode lyde f.eks.: Skoven, legepladsen, byen, havet.

I denne historie brugte vi havet, fordi det lå lige foran vinduerne, og fordi vand har gode lydeffekter.

Pitch til "Da lillebror blev til et køleskab":

To større søskende skal passe deres mindre søster/bror, imens forældrene er ude at købe ind. Hurtigt bliver lillesøster/lillebror væk. Da de vil lokke hende frem med noget lækkert fra køleskabet, opdager de, at lillesøsteren/lillebror er blevet forvandlet til køleskab og missionen er nu at få hende/ham tryllet tilbage.

7. Historieskabelon til Da Lillebror blev til et køleskab

1. Tænd din diktafon!

2. Vælg tre søskende. En storebror, en storesøster og en lillebror/lillesøster.
(Hav de 6-8 figurer stående på gulvet og lad børnene vælge de tre søskende.)
3. Få børnene til at give figurerne liv ved at få dem til at fortælle om dem: Navn, alder, hvordan de ser ud, hvad de kan lide osv.
4. Lad 2 børn spille mor og far og giv 3 børn en figur og lad dem spille scenen: Mor og far siger, at nu skal de to store passe den lille. Hvor skal forældrene hen? Forældrene fortæller, hvad børnene må imens og fortæller, hvad de ikke må. Hvornår kommer mor og far hjem?
5. De tre børn har ikke været alene hjemme i lang tid, før deres lillebror er forsvundet.
6. **Spil scenen:** De to børn leder efter deres lillebror.
Hvor leder de? De bliver bange. Hvad siger de?
7. De opdager, at lillebror er blevet til et køleskab. Hvordan opdager de det? Hvordan lyder køleskabet, når de åbner døren? Hvordan ser køleskabet ud?
(Her kan børnene også trække den genstand op af posen, som lillebror er blevet forvandlet til.)
8. Nu har de to søskende to missioner: De skal have køleskabet forvandlet til lillebror igen. Og de skal have fanget den skurk, der forvandlede lillebror til et køleskab. De to søskende får et spor at gå efter: **En nøgle.** (Tab nøglen og lad børnene pille ved den. Nøglen er god, fordi den bogstavelig talt låser op for en række spørgsmål.) Hvad hører nøglen til? Hvor mon det den hører til er henne? Hvad skal de bruge nøglen til? Osv.
9. (Hvis man har besluttet et sted, som historien skal forbi, så lader man nu en stemme sige det. Nu er der en stemme, der siger: "Havet". Hvem er det, der siger: "Havet"?)
10. Hvad gør de to søskende nu?
11. (På havet) møder de to søskende noget uhyggeligt. Hvad? Hvorfor er det farligt?

12. De får en ny genstand. (træk fra posen) Hvordan kan de bruge den? (Gentag gerne flere gange. Så får flere børn lov at prøve, og historien får flere muligheder.)
13. Endelig finder de skurken, der har tryllet lillebror om til køleskab. Han fortæller dem, hvordan, de får lillesøster igen. Hvordan?
14. De prøver at fange skurken. Hvordan? Lykkes det? Og hvad gør de ved ham?
15. Til sidst kommer de tilbage til deres far og mor. **Spil scenen:** Gensyn

8. Og så skal der tegnes!

I det øjeblik historien er færdigfortalt, er det vigtigt, at børnene tegner. Lad børnene tegne på ét stort stykke papir. Det er vigtigt fordi:

1. Når børn tegner, visualiserer de historien og digter videre.
2. Når børn tegner på en fællestegning, inspirerer de hinanden.
3. Fællestegningen synliggør, at historien er et fælles projekt.
4. Det store stykke papir inviterer bogstavelig talt børnene ind i historien, fordi de rent fysisk kan kravle rundt i den.
5. I tegnefasen får alle børn stemmer. Også dem der var tilbageholdende under selve historiefortællingen.
6. Det er ofte fra tegningen, at historien får sit krydderi. Det enkelte barns figurer og ord.

De voksnes rolle, når børnene tegner:

1. Stille spørgsmål til hvad børnene tegner og skrive det detaljeret ned. Det er ofte i disse detaljer guldkornene ligger.
2. Tegne med.



9. Mellem de to børnehavesesøg

Skriv historien!

1. Aflyt diktafonen og skriv ordret ned.
2. Læs tekstbidderne fra den store tegning.
3. Find den røde tråd! Saml det hele til en historie. Hav historiens DNA for øje hele tiden: hovedpersonernes ønske + modstanden for at opnå dette + en løsning.
4. Slet alt det overflødige. Dog med dyb respekt for det enkelte barns bidrag, så du sikrer, at alle børn kan genkende deres eget præg på historien.
5. I en lydfortælling har du kun ca. ti sekunder til at fange din unge lytter. Derfor er det vigtigt, at du præciserer, hvad historien handler om. Det kan f.eks. gøres ganske enkelt:
”Den historie du skal høre nu, handler om tre søskende. De to store skal passe deres lillebror...”
6. Sørg for at der er masser af muligheder for at indsætte lydeffekter.
7. Vær på jagt efter børnenes selvopfundne ord, beskrivelser og uventede indfald. De er ofte kreative og poetiske.
Eksempler fra vores historie Da Leo blev til et køleskab:
”Gemmesteds-grotte”
”Kaptajn Overhyler”
”En stenstøtte, der ligner en flodhest.”
8. Når børn fortæller, følger de ikke en logisk plotmodel med fortællehierarki og strukturer. Altså alle oplysninger kan komme i en pærevælling og være sidestillede. De kan i samme sætning sige noget vigtigt og noget ligegyldigt. Her ligger en særlig udfordring og opmærksomhed. På den ene side giver det noget virkelig fint til historien, men kommer der for meget af den slags, bliver historien slap og mister fokus.
9. Husk replikker: Sørg for at historien har replikker, som børnene kan indtale, når I mødes næste gang.
10. Sørg for at disse replikker er **korte**. Selv om børnene under selve optagelsen af historien har sagt meget lange replikker med svære ord, er det absolut ikke sikkert, at de kan udtale disse, når I mødes næste gang for at indtale historien.
11. Læs historien og sørg for, at den ikke er mere end 5-6 minutter lang. Den bliver længere, når lydeffekterne kommer på.
12. Giv historien titel.

Indtal historien:

1. Det giver historien et lokalt præg, at oplæseren har den lokale dialekt.
2. Indtal hele historien. Også de replikker som børnene skal sige, næste gang de kommer.

10. Børnehavens besøg nummer to

Børnene lytter til deres historie, som er blevet indtalt. Det er fantastisk at overvære deres reaktion. Det er deres egen historie, og de kan huske det meste fra ugen før. De kan også huske deres egne helt særlige input, og så bliver der jublet!

Når lydeffekterne optages

1. Børn kan godt blive meget overvældede over at skulle tale i en mikrofon. Lad dem tale flere sammen og lad dem prøve flere gange.
2. Hav lydeffekterne klar. Vand i en spand, nøgle, der kan falde på gulvet, avispapir eller hvad der nu passer til jeres historie.
3. Børnenes egne lyde: Mindst lige så fedt er det, at børnene laver lydene med deres egne stemmer. Eksempler: Hvad siger et fjernsyn? Et barn svarede: "Bla, bla, bla, bla, bla." Genialt! Hvad siger et flyvende tæppe? Osv.
4. Hele scener: En anden mulighed er at spille en hel scene. Eksempel: Hvordan lyder en fødselsdag?
5. Hvordan lyder karakterens stemme? Hvad siger det om karaktererne?
6. En ambition kunne være at arbejde med replikkerne. Hvordan taler man, når man er sur eller glad osv.?
7. Det kan være lettere for de små børn at udtrykke forskellige følelser uden en fast replik. Eksempel: Hvordan lyder man, når man er glad, sur, ked af det osv.?

Det færdige resultat:

Den færdige historie er en lydhistorie med børnestemmer og godt med lydeffekter. Børnehaven får den tilsendt, så hele børnehaven kan høre den og dele den med forældre og venner. Den kan også lægges tilgængelig på lokale biblioteker, så andre børn kan lytte til den.

Den lette mulighed, hvis man ikke har lydstudie og klippesnilde:

1. Læs historien op for børnene
2. Forbered børnene på lydeffekterne og indspil dem samtidig med oplæsningen og indspil lydfortællingen på mobil.

